

En flock gäss som i olika grad uppvisar blandkaraktärer mellan vitkindad gås och kanadagås eller dvärgkanadagås, Måkläppen, Falsterbo, 8.7 2019. Fågeln längst till vänster är mycket lik en dvärgkanadagås och skulle kunna vara en ren sådan. Fågeln längst till höger uppvisar tydliga hybriddrag men påminner ändå om vissa underarter hos dvärgkanadagås. FOTO: BJÖRN MALMHAGEN

2/19 • Meddelande från Raritetskommittén • mötet 15–17 november 2019

Rk-nytt

Raritetskommittén höll sitt höstmöte den 16–17 november 2019 på Ottenby fågelstation. Närvarade gjorde Magnus Corell, Alexander Hellquist, Juho Könönen, Hans Larsson, Björn Malmhagen och Mats Waern. Aron Edman hade förhinder.

Under mötet behandlades cirka 120 rapporter. Dessa avsåg bland fynd av två nya arter för landet – gråhuvad vipa och östlig kronsångare. Kommittén beslutade att båda dessa ska publiceras.

Ny ordförande och ny ledamot

Rk:s ordförande Mats Waern lämnar kommittén efter elva års värdefull tjänstgöring och avtackades under mötet. Björn Malmhagen tar över ordförandeposten och Raúl Vicente tillkommer som ledamot.

Raúl Vicente – ny ledamot efter att Mats Waern slutat. FOTO: CAROLINE SJÖSTRÖM

Dvärgkanadagås

Eftersom kunskapen om säker bestämning av flera underarter hos dvärgkanadagås fortfarande är bristfällig fortsätter Rk att vänta med en genomgång av de svenska kandidaterna. Så länge tar vi tacksamt emot blanketter, men endast avseende fåglar som är dokumenterade med foton av god kvalitet. Förutom svårigheterna att skilja dvärgkanadagäss från små former hos kanadagäss kan också hybrider mellan kanadagås och vitkindad gås vara mycket lika dvärgkanadagäss, som bilden från Måkläppen ovan visar.

Gråhuvad vipa

En välbesökt fågel uppehöll sig Lunnerviken (Vrm) 13–19.5 2019. Bilder visar att det handlar om samma individ som sågs i södra Norge 2–4.5, och det kan vara samma exemplar som dök upp i Holland i slutet av juni. Observationerna följer tätt efter Västpalearktis första fynd i Turkiet 2018.

Enligt Zootierliste.de finns för närvarande inga gråhuvade vipor i fångenskap i djurparker i Europa, och sökningar som den danska Raritetskommittén har bistått med efter fåglar till försäljning har inte gett några träffar på arten. Gråhuvad vipa flyttar relativt långa sträckor mellan häckningsområden i östligaste Sibirien och övervintringsområden i Sydostasien, och Raritetskommittén väljer att placera fyndet i kategori A.

I KORTHET

TILL Rrk

- Kontrollera att Rrk:s rapportmall i Artportalen är uppdaterad. Kontroll bör ske mot Rk:s Förteckning över Sveriges fågeltaxa och Borttagna Rk-arter – finns på nätet: birdlife.se/rk/sveriges-fageltaxa/.
- Rk uppmanar Rrk att hjälpa till att driva in blanketter på de Rk-arter som rapporterats. Om en rapport saknar viss dokumentation, trots att det finns exempelvis foton i Artportalen, ombeds Rrk begära komplettering innan rapporten skickas vidare till Rk.
- Rk är mycket tacksam för kommentarer från Rrk till rapporterna. I de fall Rrk vidarebefodrar rapporter som normalt bedöms av Rrk vill Rk ha en kommentar om varför Rrk begär Rk-granskning.

TILL RAPPORTÖRER

- Finns det foton – bifoga dem!

Iberisk gransångare

Blanketter avseende en iberisk gransångare vid Fulufjället, Dlr, från sommaren 2019 bordlades. Inspelningar visar att den vid några tillfällen använde gransångarlika strofer. Uppgifter om att iberisk gransångare har en "konfliktsång" som är snarlik gransångarens sång har cirkulerat sedan de först publicerades i en artikel i *British Birds* (Collinson och Melling 2008). Konsultation med spanska ornitologer och sökningar bland publicerade inspelningar tyder dock på att det ännu saknas handfast empiriskt stöd för att iberisk gransångare använder en sådan sång utanför områden där båda arterna förekommer. Samtidigt går det att tänka sig andra förklaringar

RARITETSKOMMITTÉNS (RK) UPPDRAG

är att kvalitetssäkra fynd av nationellt sällsynta och/eller svårbestämda taxa samt bära det huvudsakliga ansvaret för kategorisering av den svenska fågelfaunan enligt Association of European Rarities Committees (AERC) indelning. Rk ansvarar också för ställningstaganden rörande vilka taxa som anträffats i Sverige. Det bör understrykas att Rk endast bedömer om en fyndbeskrivning uppfyller fastslagna kriterier för publicering. Rk kommenterar eller avgör därmed inte själva artbestämningen av en rapporterad fågel, utan det är något kommittén lämnar till rapportören.

Efter att alla inkomna Rk-rapporter hunnits igenom under lördagen visade Juho Könönen bilder från juli–oktober i år då han bevakade sträcket vid Pöösaspea i Estland. Han visade massor med läckra sträckbilder, och dessutom foton på nästan samtliga höstens ELVA sträckande knölsvärtor!

än hybridisering till att vissa fåglar växlar mellan olika sångtyper. I åtminstone Holland och Tyskland har fåglar som har använt enstaka gransångarlika strofer publicerats som iberiska gransångare. Rk kommer att försöka få en bättre bild av kunskapsläget och hur andra raritetskommittéer har resonerat kring fåglar med blandad sång innan beslut fattas om fågeln i Dalarna. Vi tar naturligtvis tacksamt emot information som kan vara relevant för den här problemställningen från svenska fågelskådare.

Östliga underarter hos ärtsångare

I nuläget publiceras fynd bestämda till underart endast om det finns DNA-stöd, eftersom kunskapen om bestämning med hjälp av andra karaktärer är bristfällig. Rk tar dock tacksamt emot blanketter på väldokumenterade individer som misstänks ha östligt ursprung även om genetiska analyser inte kan göras, för eventuell framtida publicering. Särskilt värdefulla är inspelningar av läten.

Nötväcka av underarten *caesia*

Rapporter avseende tre nötväckor av underarten *caesia* från Hossmo (Sm) under sommaren och hösten 2019 bordlades. För att kunna göra en bedömning behöver Raritetskommittén en bättre förståelse för variationen hos svenska nötväckor (underarten *europaea*) och potentialen för ett uppträdande av *caesia* på våra breddgrader.

Östliga underarter hos gulärta

En rapport avseende en gulärta av någon av de östliga underarterna hade hunnit komma in till Rk inför mötet. Rapporten, som avser individen vid Ystad (Sk)

i november, bordlades i avvaktan på DNA-analys från ett avföringsprov.

Skiffertrut och kanadatrut

Rapporterna om en 1K skiffertrut, *Larus schistisagus*, Simrishamns hamn (Sk) den 28 oktober och en rapport om en 3K kanadatrut, *Larus smithsonianus*, i Helsingborgs hamn (Sk) den 8 november behandlades klart. Rk landade i att ingen av rapporterna nådde upp till kraven som ställs på publicering av en ny fågelart för Sverige. Hur kommittén resonerar kring de både rapporterna redovisas på följande sidor.

Raritetskommittén | birdlife.se/rk

Raritetskommittén vid Ottenby den 15–17 november 2019: Magnus Corell, Hans Larsson, Juho Könönen, Björn Malmhagen, Alexander Hellquist, och Mats Waern. Aron Edman hade förhinder.

Mats Waern fick en avskedsgåva – en kaffemugg med alla Melanittorna, signerad Hans Larsson.
FOTO: BJÖRN MALMHAGEN

Raritetskommittén behöver en bättre förståelse för variationen hos svenska nötväckor (underarten *europaea*) och potentialen för ett uppträdande av *caesia* på våra breddgrader.

Simrishamnstruten (denna bild) i jämförelse med en skiffertrut från Sydkorea i februari (bilden nedan). Märk likheterna dräktmässigt även om februari-fågeln har hunnit blekas mer. Men notera också bredden på armpennorna relativt de större armtäckarna som hos den koreanska är mer lik – mer armpennor "för pengarna". Ett sånt här förhållande mellan pennor och täckare hade varit fint att se hos Simrishamnsfågeln även om dess utseende som sagt enkelt hittas hos skiffertrutar inom det normala utbredningsområdet. SIMRISHAMNSTRUTEN, NOVEMBER 2018 | FOTO: MÅRTEN MÜLLER

Två spännande trutar hösten 2018

Efter en lite längre handläggningstid än normalt kunde kommittén fatta beslut avseende två intressanta trutar som observerades under hösten 2018. Bedömning av potentiellt felflygna trutar är ofta svår och behäftad med viss osäkerhet, och för att förklara hur Rk har resonerat följer här mer utförliga redogörelser.

Möjlig skiffertrut, Simrishamn 29.10 2018

Denna trut rastade kort i hamnen framåt kvällningen och uppmärksammades tack vare sin avvikande färgsättning. Den filmades då den låg på vattnet såväl som då den landade en stund på piren. När den strax därefter passerade observatörerna på väg söderut kunde flertalet stillbilder tas. Vid närmare granskning på kvällen hamnade skiffertrut i fokus och jämförelser

gjordes med bilder av arten från Sydkorea och den ansågs matcha dessa väl både i fråga om form, proportioner och dräkt.

Raritetskommittén tycker också att den passar fint in på skiffertrut, vilket också flera internationellt erkända trutexperter som tillfrågats anser. På pluskontot kan nämnas klumpig kroppsform med uttalad bukighet i flykten, ögats placering långt bak i ansiktet, till synes mörkrosa ben samt dräkten som överensstämmer med skiffertrut i blekt juvenil-första vinterdräkt. Dock finns det några saker som gör att vi väljer att inte publicera fyndet, som hade varit det första för Sverige.

Till att börja med så visar fågeln en deformationad näbb med en förlängd "näbbkrok". Detta är i sig inget konstigt och förekommer regelbundet hos trutar men frågan väcks ifall en sådan detalj kan ha ett samband med andra avvikelser hos fågeln, exempelvis i dräkten. Näbbens utseende

gör det också svårt att värdera näbbformen, som ofta är distinkt hos skiffertrut – flertalet uppvisar en påfallande grov, nästan "brutal", näbb. Med det sagt så utesluter näbbens form och storlek heller inte en nättare skiffertrut.

Det är också en ganska smalvingad individ. De mest typiska skiffertrutarna har en bredare arm och kortare hand vilket ger en speciell knubbig vingform. Vidare så indikerar en genomgång av foton på 1K skiffertrutar under oktober–november att majoriteten är mörkare och fräschare i dräkten. Det är dock inte svårt att hitta ljusare fåglar som matchar Simrishamnsfågeln. Även om dräkten stämmer överens med skiffertrut finns det alltid en viss osäkerhet kring trutar på grund av den stora variationen hos de flesta arter. Återkommande ses exempelvis olika slags "freaks" i norra Europa med troligt gråtrutsursprung som starkt kan påminna om mer exotiska arter men som uppvisar avvikelser av olika slag som diskvalificerar dem för publicering. Detta faktum gör att vi som granskande kommitté helst ser så klassiska individer som möjligt av sällsynta trutar. Slutligen hade vi velat ha bättre observationsomständigheter, som en längre sammanlagd observationstid med bättre möjligheter för jämförelser med andra arter sida vid sida.

Sammantaget är det trots nämnda anmärkningar mycket som talar för en publicering, men då det rör sig om en ny art för landet i en ålderskategori som inte tidigare påträffats i Västpalearktis vågar vi inte löpa linan ut.

SKIFFERTRUT,
KOREA, FEBRUARI |
FOTO: HANS LARSSON

Truten i Helsingborg (mitten), tillsammans med en kanadatrut från Massachussets (ovan) och en *argenteus* från Holland (uppe till höger), samtliga i sin tredje dräkt (3K/4K). FOTO: TOBIAS BERGER (Helsingborgsfågeln), HANS LARSSON (OVAN) OCH MARS MUSSE (UPPE T.H.)

Möjlig kanadatrut, Helsingborgs hamn 8.11 2018

Den här fågeln upptäcktes från en turbot i vattnen utanför Helsingborgs hamn och tilldrog sig direkt intresse tack vare den distinkta stjärtteckningen och i övrigt ganska mörkteknad dräkt. Den sågs enbart flyga kring båten under drygt fem minuter och kunde inte lokaliseras efter denna obs. Även i detta fall är det mycket som talar för kanadatrut, som även den vore en ny art för Sverige, och trutkännaren Peter Adriaens från Belgien som har ett ingående intresse för bestämning av kanadatrut ur ett europeiskt perspektiv har uttalat sig mycket positivt om fågeln.

På pluskontot för en publicering har vi dräkten som är helt kompatibel med variationen hos kanadatrut. Här kan nämnas den nästan helmörka stjärten liksom de rätt distinkta svartaktiga armpenneteckningarna. Form och proportioner är också i linje med arten, och näbbens ganska

parallella profil kan jämföras med den hos våra inhemska gråtrutar av underarten *argentatus* som ofta har en bulligare ytterdel.

Det som ställer till det för Rk är osäkerheten kring variationen hos den västliga underarten *argenteus* hos gråtrut. Uppenbarligen är exempelvisvis en mer eller mindre helmörk stjärt inte extrem hos *argenteus*, utan förekommer med viss regelbundenhet. Dessutom finns det fåglar med ett distinkt mönster på armpennorna som liknar Helsingborgsfågeln. Näbbformen hos *argenteus* är till råga på allt mer jämntjock än hos *argentatus*. Att hitta en *argenteus* som matchar Helsingborgsfågeln på alla punkter är kanske svårt, men den variation vi hittar hos europeiska fåglar räcker för att försvåra en publicering. Jämför man Helsingborgsfågeln med ett utsnitt av amerikanska östkustfåglar från Massachussets och New Jersey så sticker den ut en aning i sin ganska jämnt tecknade dräkt. Flertalet kanadatrutar

har tydligare kontraster mellan färgfälten men det är heller inte så svårt att hitta mer jämntonade fåglar från det normala utbredningsområdet.

Vidare kunde jizzen hos Helsingborgsfågeln gärna fått vara mer "brutal" och vittrutslik, vilket ofta är påfallande hos kanadatrutar i nordöstra USA även om det, precis som hos skiffertrut, förekommer nättare individer också. Liksom för Simrishamnstruten hade vi gärna sett bättre observationsförhållanden med tydligare jämförelser med gråtrut. Att exempelvis kunna granska fågeln i lugn och ro rastades på en hamnpir tillsammans med andra arter hade kunnat möjliggöra värdefull dokumentation.

Sammanfattningsvis så talar en hel del för att det rör sig om en kanadatrut, men dräktmässigt har vi ännu färre och slipprigare handtag att hålla i jämfört med skiffertrutsandidaten. Kanske är det till och med så att det är ogörligt att säkra en kanadatrut i den här ålderskategorin i Europa utan stöd av DNA.

Samla prover

Både Simrishamnstruten och Helsingborgstruten är värdefulla ögonöppnare, och de förtjänar att lyftas fram ordentligt även om de inte kan publiceras som fynd av skiffer- respektive kanadatrut. Det fanns inga möjligheter att samla in spillning från dessa, men vi vill här passa på att påminna om att försöka få tag på bajs från andra spännande trutar i framtiden. Samla in det mellan två exempelvis två pappersbitar och låt torka innan det skickas för analys. Chansen för en viktig pusselbit eller kanske till och med facit på en udda trut är god – i både Holland och Danmark har misstänkta kanadatrutar visat sig ha DNA-profiler matchande europeiska gråtrutar. /Rk

Ännu en *argenteus* från Holland. FOTO: MARS MUSSE